

YETİŞKİN EĞİTİMİNDE GÖREV YAPAN EĞİTİMCİLERİN EĞİTMENLİK ROLLERİNİN DÖNÜŞTÜRÜCÜ ÖĞRENME KURAMI TEMELİNDE İNCELENMESİ

Yrd. Doç. Dr. Ülkü Tosun
Fatih Üniversitesi
ulku.tosun@fatih.edu.tr

Meryem Bahar
Fatih Üniversitesi
meryembahar87@gmail.com

Özet

Çalışmanın amacı; dönüştürücü öğrenme kuramı temelinde; yetişkin eğitimcilerinin sergiledikleri “eğitmenlik rollerinin,” öğrenme etkinliklerine katılan yetişkinlerde dönüşümü gerçekleştirme durumlarının katılımcı yetişkinlerin algıları açısından incelenmesidir. Araştırmada nicel ve nitel yöntemler birlikte kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak; araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ile King (2009) tarafından geliştirilen ve Şahin-İzmirli (2012) tarafından Türkçeye uyarlanan ‘Öğrenme Etkinlikleri Anketi’ uygulanmıştır.

Örneklem, 2015 yılında İstanbul’daki 6 vakıf üniversitesinin sürekli eğitim merkezlerinde ve 3 farklı kamu kuruluşunda düzenlenen eğitim programlarına katılan 217 yetişkinden oluşmaktadır. Nicel verilerin analizi için betimsel istatistikler ve ki-kare bağımsızlık testi uygulanmıştır. Nitel veriler ise içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre yetişkinlerin % 25.3’ünün katıldıkları eğitim programı kapsamında dönüşüm yaşadıkları tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre iyi bir ortalama olan bu bulgunun daha çok iyileştirilmesi için yetişkin eğitimcilerinin güncel yetişkin öğrenme kuramlarını takip ederek eğitim içeriklerini bu kuramlara göre güncellemeleri önerilebilir.

Anahtar Sözcükler: Eğitmenlik rolü, yetişkin eğitimi, yetişkin davranışlarında değişim, dönüştürücü öğrenme.

AN INVESTIGATION OF THE ROLES OF TRAINERS WORKING WITH ADULTS IN TERMS OF TRANSFORMATIVE LEARNING THEORY

Abstract

The purpose of the study is to analyze the “trainer roles” in terms of the perceptions of participant adults and the states of realizing transformation in the participants on the basis of transformative learning theory. Mixed research model has been preferred for this research including both quantitative and qualitative methods. The data collection tools are both a demographic variables questionnaire and the “Learning Activities Survey.”

The study group is comprised of 217 adults who participated courses in 2015 organized by six universities and three public institutions in Istanbul. Descriptive statistics and chi-square test of independence have been applied for analyzing the obtained quantitative data. For analyzing the qualitative data the content analysis method have been applied. According to the research results, 25.3 % of adults experienced transformation depending on the training program they participated. It can be suggested that adult trainers should update training contents on the basis of current learning theories.

Key Words: Trainer roles, adult training, changes in adult behavior, transformative learning .

GİRİŞ

Günümüzde yetişkinlere yönelik gerçekleştirilen öğrenme etkinlikleri hızla artmaktadır. Yetişkin eğitiminden beklenen verimin alınabilmesi için, yetişkin eğitimcilerinin kendi uzmanlık konularına ek olarak yetişkinlerin öğrenme özellikleri ve süreçleri hakkında bilgi sahibi olmaları ve öğretim faaliyetlerini bu bilgiler ışığında gerçekleştirmeleri beklenmektedir (Bülbül, 1991).

Yetişkin Eğitimi

Günümüzde teknolojik bilgi, kültürel ve sosyal değerler hızla değişmekte ve gelişmektedir. Drucker (1996) gelişmiş toplumlarda eğitim sisteminin okullarla sınırlı olmadığını, eğitimin sürekli hale geldiğini, ileri seviyede eğitim almış olan kişilerin bile her an eğitimlerini sürdürebileceğini ve kendini geliştirebileceğini belirtir. Miser (2002) ise bilgi ve becerilerin kısa sürede eskiyerek önemini yitirdiği için her yaşta bireyin kendini geliştirmek üzere kendilerine uygun olan eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılmaları gerektiğini ifade eder.

Ülkemizde yaygın olarak kullanılan “halk eğitimi,” diğer ülkelerde kullanılan “sürekli eğitim” ve “yaşam boyu eğitim” kavramları, “yetişkin eğitimi” ile aynı anlamda kullanılmaktadır (Penirci, 2014:10).

Yetişkin Eğitiminde Eğitimcinin Rolü

Okçabol’a (2006) göre yetişkin eğitimcilerinin mesleki bilgiye sahip olmakla birlikte insancıl, hoşgörülü, başkalarını anlayabilen, insana ve insanın yeteneklerine inanan, toplumsal bilinci, liderlik becerisi, hayat tecrübesi olan, kültürlü, vizyoner ve eleştirel düşünme becerisine sahip eğitimciler olmaları gerekir. Çünkü yetişkin eğitimcileri, uzmanlık alanı dışında kendisinden daha bilgili, deneyimli ve kültürlü olma ihtimali olan, eğitime gönüllü olarak katılmış yetişkin bireylerle çalışırlar.

Yetişkin eğitimcisinin rolü öğretmekten daha çok kolaylaştırmaktır. Çünkü yetişkinler kendi sorumluluklarının ve sahip oldukları hakların farkında olan öz-yönelimli bireylerdir (Duman, 2007).

Tough’a (1979) göre ise ideal yetişkin eğitimcisi; öğreneni kabul eder, önemser ve ciddiye alır. Yardım etmeye isteklidir. Onaylayıcı, destekleyici, teşvik edicidir. Öğrenene eşit bir insan olarak bakar. Öğrencinin ihtiyaçları, hedefleri ve istekleri doğrultusunda öğrenciye yardımcı olur. (Akt. Knowles, 1996; Adapted, 2004).

Yetişkin Öğrenmesinin Kuramsal Gelişimi

1920’li yıllarda “Yetişkinler öğrenebilir mi?” sorusuyla başlayan tartışmalar yetişkin öğrenmesi kuramının temellerini atmıştır. (Gültekin, 2007). Bu süreçte yetişkin eğitimcileri çeşitli modeller, ilkeler ve kuramlar geliştirmeye odaklanmışlardır (Merriam, 2013). 1980’lerden sonra ise yetişkin öğrenmesi konusunda üç temel kuram ortaya çıkmıştır. Bu kuramlar sırasıyla Andragoji, Öz Yönelimli Öğrenme ve Dönüştürücü Öğrenme Kuramı’dır (Güvercin ve Seçkin, 2009 ; Merriam, 2013; TEAL, 2015).

a. **Andragoji** : “Yetişkinlerin kendisini gerçekleştirebilmesi için yetişkin öğrenmesine yönelik en gerçekçi yöntem” olarak tanımlanır (Brookfield, 1986, s. 34). 1970’li yıllarda ise Amerikalı yetişkin eğitimcisi Knowles, andragojiyi, pedagoji ile paralel şekillendirerek ‘yetişkinlerin öğrenmesine yardım etme bilim ve sanatı’ olarak tanımlar (Duman, 2007).

b. **Öz-Yönelimli öğrenme** : Andragojinin temel varsayımlarından biri olan yetişkinlerin olgunlaştıkça öz yönelimli bireyler haline geldiği ve bağımsız bir benlik algısına sahip olduğu varsayımına dayanır. Öz yönelimli öğrenme üzerine yapılan çalışmaların temeli Tough (1971) tarafından oluşturulmuştur (Akt. Akçay, 2012).

c. **Dönüştürücü öğrenme kuramı**: Dönüştürücü öğrenme kuramı, 1978 yılında Jack Mezirow tarafından geliştirilmiştir (Sayılan, 2013). Herod (2002), dönüştürücü öğrenmeyi; bireyin kişisel ve entelektüel olarak gelişmek ve olgunlaşmak için kendi varsayımlarını, inançlarını, hislerini ve bakış açılarını amaçlı olarak sorgulamayı öğrenmesi olarak tanımlar. O’Sullivan (2003) ise dönüştürücü öğrenmeyi farkındalık değişimi olarak değerlendirir.

Dönüştürücü öğrenme kuramının özellikleri

Dönüştürücü öğrenme kuramının merkezinde; yetişkinlerin kendilerini eleştirel bir şekilde tanımaya çalışma, geçmiş deneyimlerini değerlendirme ve bu deneyimleri yorumlayarak yeniden adlandırma süreçleri bulunmaktadır. (Mezirow J., 1994 ; Kitchenham, 2008).

Merriam (2013:112) 1990'lı yıllarda bu öğrenme kuramının yetişkin öğrenmesi alanında bilimsel etkinliğin merkezine taşındığını ve bu nedenle 1990'lı yılların "dönüştürücü öğrenme on yılı" olarak tanımlanabileceğini ifade eder. Dönüştürücü öğrenme on aşamada meydana gelmektedir (Mezirow, 2000). Mezirow'a (1994) göre bu dönüşüm aşamalarının belirli bir sırada gerçekleşmeyebilir ve bireyler bazı aşamaları deneyimlemeden sonraki aşamalara geçebilir.

Mezirow'un 10 Dönüşüm Aşaması (Mezirow, 1991; Mezirow, 1994; Mezirow, 1997; Mezirow, 2000, s. 22; Kitchenham, 2008, s. 105; Mezirow ve Taylor, 2009):

1. İkileme düşme: Bireyin öğrenmesi tetiklenir. Bireyler içsel karmaşa yaşarlar ve ikileme düşerler.
 2. Öz inceleme: İkileme içerisindeki birey, geliştirdiği farklı bakış açısı ile korku, utanç, suçluluk gibi duygulara kapılır. Bu duygular, bireyi eski bakış açısıyla yeni bakış açısını karşılaştırmaya zorlar.
 3. Eleştirel değerlendirme: Birey sahip olduğu fikir, inanç, duygu ve varsayımlar üzerine eleştirel bir değerlendirme yapar.
 4. Farkına varma: Birey iç dünyasında yaşadığı huzursuzluğun ve bakış açısındaki dönüşümün farkına varır ve çevresiyle paylaşabilir.
 5. Keşfetme: Birey yeni bakış açısına göre kendisine yeni roller, ilişkiler ve eylemler için alternatifler bulur.
 6. Eylem planı hazırlama: Birey, "Keşfetme Aşaması"nda bulunduğu alternatif yollara ilişkin sahip olduğu yeni bakış açısıyla eylem planları hazırlar.
 7. Bilgi ve beceri edinimi: Birey, hazırladığı eylem planını uygulayabilmesi için gerekli olan bilgi ve becerileri öğrenir.
 8. Yeni rollerin denenmesi: Birey öğrendiği bilgi ve beceriler ışığında eylem planında belirlediği yeni bir rolü geçici olarak dener. Bu deneme sırasında bireyin "acaba nasıl olacak," "neyi değiştirecek" gibi endişelere kapılması beklenir.
 9. Yeterlilik ve özgüveni oluşturma: Birey yeni rolüne ilişkin yeterliliklerini ve özgüvenini bir işte uygulayarak ya da deneyerek geliştirir.
 10. Bütünleştirme: Birey, yeni rolünü yaşamına entegre eder. Bu aşamaya gelindiğinde bireyin geliştirdiği yeni roller ve bakış açıları artık birey tarafından benimsenmiş ve günlük yaşamda uygulanmaya başlanmış olur.
- Bu kuramda eğitimci; (1) Yansıtmacı yorumlayıcı, (2) Dönüştürücü aydın, (3) Kolaylaştırıcı, (4) Diyalog başlatıcı, (5) Öğrenci öğretmen, (6) Katalizör, (7) Empatik kısırtıcı gibi sıfatlarla nitelendirilir (Sayılan, 2013).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; dönüştürücü öğrenme kuramı temelinde; yetişkin eğitimcilerinin sergiledikleri "eğitmenlik rollerinin," öğrenme etkinliklerine katılan yetişkinlerde değişim ve dönüşümü gerçekleştirme durumlarının katılımcı yetişkinlerin algıları açısından incelenmesidir.

Araştırma Soruları

- Yetişkinler katıldıkları eğitim programları sonucunda dönüşüm(değişim) yaşamakta mıdır?
- Yetişkinler dönüşüm(değişim) yaşama potansiyeline sahip midir?
- Yetişkinler katıldıkları eğitim programı sonucunda hangi dönüşüm aşamasında bulunmaktadırlar?
- Yetişkinlerin dönüşümünü kolaylaştıran unsurlar nelerdir?
- Yetişkinlerin eğitim kurumlarında yaşadıkları deneyimler nelerdir?
- Eğitim programlarına katılan yetişkinlerin dönüşüm yaşadıkları alanlar nelerdir?

YÖNTEM

Nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı araştırmanın, nicel olarak değerlendirilen bölümünde betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli mevcut durumu, sürece müdahale etmeden olduğu şekliyle

betimlemeyi amaçlar. (Fraenkel ve Wallen, 2003). Araştırmanın içerik analizi tekniğinin kullanıldığı nitel olarak değerlendirilen bölümünde veriler, aynı konu alanından toplanmış nicel verilerin güvenilirliğini artırmak, açıklayıcı bilgi sağlamak, yorum ve önerileri genişletmek amacıyla kullanılmıştır (Bogdan ve Biklen, 2003; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırma verileri 2015 yılı içinde İstanbul ilindeki 6 vakıf üniversitelerine bağlı olarak faaliyet gösteren sürekli eğitim merkezleri ve kamu kuruluşları tarafından gerçekleştirilen kurslara katılan yetişkinlerden toplanmıştır. Araştırmaya toplam 125 kadın ve 92 erkek olmak üzere 217 kişi katılmıştır.

Tablo 1: Ankete Katılan Kişilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Tablo

Cinsiyet	F	%
Kadın	125	57.6
Erkek	92	42.4
Toplam	217	100
Yaş		
21 yaş altı	16	7.4
21-24	29	13.4
25-29	65	30
30-39	70	32.3
40-49	30	13.8
50-59	7	3.2
Toplam	217	100
Medeni Durum		
Bekâr	110	50.7
Evli	95	43.8
Dul	12	5.5
Toplam	217	100

Veri Toplama Araçları

Araştırmada 'Kişisel Bilgi Formu' ve 'Öğrenme Etkinlikleri Anketi' olmak üzere iki ayrı veri toplama aracı kullanılmıştır.

1. Kişisel Bilgi Formu : Araştırmacı tarafından ilgili alanyazın taranarak geliştirilmiştir.

2. Öğrenme Etkinlikleri Anketi : King (2009) tarafından geliştirilen anket 2012 yılında Özden Şahin-İzmirli tarafından Türkçeye uyarlanmıştır (Şahin-İzmirli, 2012). King'in (2009) kitabında önerdiği gibi 1., 2., 3. ve 5. sorulardan elde edilen nicel ve nitel veriler birlikte değerlendirilerek katılımcıların dönüşüm yaşama durumları belirlenmektedir.

King (2009), yetişkinleri, dönüşüm yaşama durumuna göre gruplandırmıştır. Çizelgeyi *Perspektif Dönüşüm İndeksi (Perspective Transformation Index)* olarak isimlendirmiştir. Eğer kişiler katıldıkları eğitim programı nedeniyle dönüşüm yaşıyorlarsa Perspective Transformation-3 (PT3), eğitim dışı farklı bir sebepten dolayı dönüşüm yaşıyorlarsa Perspective Transformation-2 (PT2), dönüşüm yaşamıyorlarsa Perspective Transformation-1 (PT1) grubunda yer almaktadırlar.

Verilerin Analizi

King'in (2009) kitabında önerdiği gibi nicel ve nitel veriler birlikte değerlendirilerek katılımcıların dönüşüm yaşama durumları belirlenmiştir.

Nicel verilerin analizi: King'in (2009) *Handbook of The Evolving Research of Transformative Learning* isimli kitabında anketlerin analizleri için önerdiği şekilde verilerin analizinde (1) betimsel istatistikler (yüzde, frekans) (2) sorularla katılımcıların özellikleri arasında çapraz tablolar oluşturularak ki-kare analizleri yapılmıştır.

Nitel verilerin analizi: Açık uçlu sorulara verilen cevapların analizi, içerik analizi yöntemine göre yapılmıştır.

BULGULAR

1.Nicel Verilerin Analizi Sonucunda Elde Edilen Bulgular

1.1. Yetişkinlerin katıldıkları eğitim programları sonucunda yaşadıkları dönüşüm

Tablo 2: Yetişkinlerin Dönüşüm Yaşama Durumuna İlişkin Bulgular

Dönüşüm Yaşama Durumu	f	%
Eğitim Sebebiyle Dönüşüm Yaşama (PT3)	55	25.3
Başka Bir Sebepden Dönüşüm Yaşama (PT2)	47	21.7
Dönüşüm Yaşamama (PT1)	115	53
Toplam	217	100

Araştırmaya katılan yetişkinlerin sadece %25.3'ü katıldığı eğitim programı sebebiyle dönüşüm yaşadığını (PT3) ifade etmiştir. Araştırmada katılımcıların çoğunun (%74.7), dönüşüm yaşamadığı veya eğitimden farklı bir sebeple dönüşüm yaşadığı ortaya çıkmıştır.

1.2. Yetişkinlerin dönüşüm yaşama potansiyelleri

Tablo 3: Yetişkinlerin Geçmiş Davranış ve Kararlarını Tekrar Tekrar Değerlendirme Durumlarına İlişkin Bulgular

Soru	Yanıt	F	%
Kendinizi, geçmiş davranışlarınızı veya önceki kararlarınızı tekrar tekrar düşünen biri olarak tanımlar mısınız?	Evet	191	88
	Hayır	26	12
Toplam		217	100

Tablo 3'teki bulgular, yetişkinlerin sahip olduğu dönüştürücü öğrenme deneyimi yaşama potansiyelini belirlemeye yöneliktir (King, 2009, s. 40). Katılımcıların %88'i dönüştürücü öğrenme deneyimi yaşama potansiyeline sahiptir.

1.3. Yetişkinlerin katıldıkları eğitim programı sonucunda ulaştıkları dönüşüm aşamaları

Tablo 4: Yetişkinlerin Buldukları Dönüşüm Aşamalarına İlişkin Bulgular

Mezirow'un 10 Dönüşüm Aşamaları	Maddeler	f	%
1.İkileme Düşme	a. normal davranış şeklimi sorgulamama neden olan bir deneyim yaşadım.	29	13.4
	b. sosyal rollerle ilgili fikirlerimi sorgulamama neden olan bir deneyim yaşadım (Bir anne veya babanın neler yapması gerektiği veya bir yetişkin gencin nasıl davranması gerektiği sosyal rollere örnektir).	29	13.4
2.Öz İnceleme	c. fikirlerimi sorguladıkça önceki inançlarıma ya da rollerle ilgili beklentilerime artık katılmadığımı fark ettim.	14	6.5
	d. "c" seçeneğinin aksine fikirlerimi sorguladıkça hala önceki inançlarım ve rollerle ilgili beklentilerime benzer düşündüğümü fark ettim.	24	7.8

3.Eleştirel Değerlendirme	g. geleneksel sosyal beklentilerle ilgili kendimi rahatsız hissettim.	6	2.8
4.Farkına Varma	e. diğer bireylerin de kendi inançlarını sorguladıklarını fark ettim.	2	0.9
5.Keşfetme	f. her zamanki inançlarım ve rollerimden farklı bir şekilde davranmayı düşündüm.	14	6.5
6.Eylem Planı Hazırlama	i. yeni davranış biçimlerini benimsemek için bir yol bulmaya çalıştım.	19	8.8
7.Bilgi ve Beceri Edinimi	j. yeni davranış biçimlerini benimsemek için gereksinim duyduğum bilgileri topladım.	18	8.3
8.Yeni Rollerin Denenmesi	h. yeni rollerde daha rahat ve güvende olurum diye bu rolleri denedim.	12	5.6
9.Yeterlilik ve Özgüveni Oluşturma	k. yeni davranışıma yönelik tepki ve dönütler hakkında düşünmeye başladım.	18	8.3
10.Bütünleştirme	l. harekete geçtim ve bu yeni davranış biçimlerini benimsedim.	36	16.7
-	m. Yukarıdaki ifadelerin hiçbiri benim durumumu tanımlamıyor.	87	40.3

Not: Katılımcılar birden fazla seçenek işaretleyebildiler.

Katılımcıların çoğunluğu (%40.3) "m.Yukarıdaki ifadelerin hiçbiri benim durumumu tanımlamıyor" seçeneğini işaretlemişlerdir. İkinci olarak en çok işaretlenen seçenek ise "l.harekete geçtim ve bu yeni davranış biçimlerini benimsedim" (%16.7) seçeneğidir.

1.4. Yetişkinlerin dönüşümünü kolaylaştıran unsurlar

Tablo 5: Yetişkinlerin Eğitim Almaya Başladığından Beri Değişim Yaşamalarına İlişkin Bulgular

Soru	Yanıt	F	%
Bu kurumda eğitim almaya başladığınızdan beri; değerleriniz, inançlarınız, fikirleriniz ya da beklentilerinizin değiştiğini fark ettiğiniz bir an yaşadınız mı?	Evet	116	53.5
	Hayır	101	46.5
Toplam		217	100

Katılımcıların %53.5'i eğitim aldıkları kurumda eğitim almaya başladıklarından beri değerlerinin, inançlarının, fikirlerinin veya beklentilerinin değiştiğini fark ettiği bir an yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5'te "Evet" yanıtı veren kişilerin değişim yaşamalarını kolaylaştıran unsurlara ilişkin bulgular aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

(1)Kişiler;

Aldıkları eğitim sonucunda dönüşüm yaşadığını belirten katılımcıların %76.7'si (89 kişi) dönüşümlerinin bir kişi tarafından kolaylaştırıldığını belirtmişlerdir.

Tablo 6: Yetişkinlerin Dönüşümünü Kolaylaştıran Kişilere İlişkin Bulgular

Kişi	f	%
Başka bir katılımcının desteği	2	2.2
Sınıf arkadaşlarının desteği	15	16.9
Danışmanın desteği	1	1.1
Eğitmenin verdiği zorlayıcı bir görev	3	3.4
Eğitmenin desteği	86	96.6

Not: Katılımcılar birden fazla seçenek işaretleyebildiler.

Katılımcıların %96.6'ı eğitmenin desteğinin dönüşümü kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. Eğitmenin desteğinden sonra %16.9 oranıyla sınıf arkadaşlarının desteği dönüşümü kolaylaştıran unsurlar arasında ikinci sırada sayılmıştır.

(2)Sınıfta Verilen Görevler;

Katılımcıların %86.2'si (100 kişi) eğitim kapsamında dönüşümlerini, sınıfta verilen bir görevin kolaylaştırdığını belirtmişlerdir.

Tablo 7: Sınıfta Verilen Görevlere İlişkin Bulgular

Görev	f	%
Sınıf/Grup Projeleri	34	34
İlgi Alanlarınız Hakkında Yazmak	2	2
Kişisel Günlük	1	1
Dersin Geleneksel Olmayan Yapısı	9	9
Staj ya da İşbirliği	1	1
Derin, Yoğun Düşünme	33	33
Kişisel Öğrenmenin Değerlendirilmesi	36	36
İlgi Alanlarınız Hakkında Sözel Olarak Tartışmak	35	35
Dönem Ödevi/Kompozisyon Yazmak	0	0
Bir Dersteki Öz Değerlendirme	5	5
Sınıf Etkinliği/Alıştırması	89	89
Laboratuvar Deneyimleri	0	0
Bireysel Yansıtma	5	5
Okuma Ödevleri	6	6

Not: Katılımcılar birden fazla seçenek işaretleyebildiler.

Araştırmaya katılan kişilerin %89'u en çok 'sınıf etkinliği/alıştırmasının' dönüşümü kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. İkinci sırada 'kişisel öğrenmenin değerlendirilmesi' (%36), üçüncü sırada ilgi alanları hakkında sözel olarak tartışmak (%35), dördüncü sırada sınıf/grup projeleri (%34) ve beşinci sırada derin yoğun düşünme (%33) yer almaktadır.

(3)Yaşamda Meydana Gelen Önemli Değişiklikler;

Katılımcıların %37.1'i (43 kişi) eğitim kapsamında dönüşümlerini, yaşamlarındaki bir değişikliğin kolaylaştırdığını belirtmişlerdir.

Tablo 8: Yaşamda Meydana Gelen Önemli Değişikliklere İlişkin Bulgular

Yaşamda Meydana Gelen Değişiklik	f	%
Evlilik	2	4.7
Doğum/Evlat Edinme	1	2.3
Taşınma	1	2.3
Boşanma/Ayrılma	5	11.6
Sevdiğiniz Birinin Ölümü	3	7
İş Değişikliği	7	16.3
İşsiz Kalma	10	23.3
Arkadaşlık İlişkilerinde Yaşanan Olumsuzluklar	6	14
Aile Ekonomisindeki Olumsuz Değişim	11	25.6

Not: Katılımcılar birden fazla seçenek işaretleyebildiler.

Katılımcıların %25.6'sı aile ekonomisindeki olumsuz değişimlerin dönüşümü kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. Değişimi kolaylaştıran değişiklikler arasında ikinci sırada 'işsiz kalma' (%23.3), üçüncü sırada 'iş değişikliği' (%16.3) gelmektedir.

1.5. Yetişkinlerin eğitim kurumlarında yaşadıkları deneyimler

Tablo 9: Eğitim Kurumunda Yaşanan Deneyimlere İlişkin Bulgular

Deneyim	F	%
Başka Bir Öğrencinin Desteği	7	3.3
Sınıf Arkadaşlarının Desteği	88	41.5
Danışmanın Desteği	20	9.4
Sınıf/Grup Projesi	53	25
İlgi Alanlarınız Hakkında Yazmak	13	6.1
Kişisel Günlük	5	2.4
Geleneksel Olmayan Ders Yapısı	45	21.2
Staj ya da İşbirliği	7	3.3
Derin, Yoğun Düşünme	57	26.9
Kişisel Öğrenmenin Değerlendirilmesi	49	23.1
Eğitmen Tarafından Bir Zorlama	3	1.4
Eğitmen Desteği	157	74.1
İlgi Alanlarınız Hakkında Sözel Olarak Tartışmak	35	16.5
Dönem Ödevi/Kompozisyon Yazmak	3	1.4
Bir Dersteki Öz Değerlendirme	10	4.7
Sınıf Etkinliği/Alıştırması	129	60.8
Laboratuvar Deneyimleri	2	0.9
Bireysel Yansıtma	12	5.7
Okuma Ödevleri	19	9

Not: Katılımcılar birden fazla seçenek işaretleyebildiler.

En yüksek oranda işaretlenen seçenekler; %74.1 'eğitmenlerden destek görmek,' %60.8 'sınıfta etkinlik/alıştırma yapılması,' %41.5 'sınıf arkadaşlarının desteğini almak' tır.

Laboratuvar deneyimleri (%0.9), dönem ödevi/kompozisyon yazmak (%1.4) ve eğitmen tarafından bir zorlama (%1.4) seçenekleri ise en az oranda işaretlenmiştir.

2. Nitel Verilerin Analizi Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde Öğrenme Etkinlikleri Anketi'nin 3. ve 5. sorularından elde edilen nitel verilerin analiz edilmesi sonucu ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

2.1. Eğitim programlarına katılan yetişkinlerin dönüşüm yaşadıkları alanlar

217 katılımcıdan 106 'sı eğitimin kendilerinde yarattığı dönüşümü fark ettikleri 'anı' açıklamışlardır. Bunlardan 82 katılımcının açıklamaları analiz edilecek nitelikte bulunmuştur. İçerik analiziyle incelenen cevaplarda alanyazın temelinde oluşturulan temalar ve oranları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 10: Yetişkinlerin Dönüşüm Yaşadıkları Alanlara İlişkin Bulgular

Dönüşüm Yaşanan Alan	f	%
Bakış Açısında Değişim	24	29.3
Beklentilerde Değişim	2	2.43
Özgüven Kazanma	12	14.63
Motivasyon Artışı	5	6.09
Mutlu Olma ve Kendini Huzurlu Hissetme	14	17.07
Beceri Kazanma	22	26.82
Mesleki Gelişim	7	8.53

Not: Birden fazla alanda değişim yaşadığını belirten katılımcılar bulunmaktadır.

Eğitim programlarına katılan kişilerin %29.3'ünün bakış açısında değişim olduğu, %26.8 'inin beceri kazandığı belirlenmiştir.

2.2.Eğitim kurumunda yaşanan ve yetişkinin dönüşümünü kolaylaştıran faktörler

Soruyu cevaplayan 104 kişiden 57 sinin cevabı analiz edilebilir nitelikte bulunmuştur. Diğerleri sorunun dışındaki konulardan bahsetmiş olmaları sebebiyle analize dâhil edilmemişlerdir.

Tablo 11. Yetişkinlerin Eğitim Kurumunda Yaşadıkları ve Dönüşümlerini Kolaylaştıran Faktörlere İlişkin Bulgular

Dönüşümü Kolaylaştıran Faktör	n	%
Eğitmen Desteği	16	28.07
Sınıf Arkadaşlarının Desteği	14	24.56
Sınıfta Verilen Görev	47	82.45

Katılımcıların %28.07'si eğitmen desteğinin, %24.56'sı sınıf arkadaşlarının desteğinin, %82.45'i ise sınıfta verilen görevin değişimi deneyimlemelerini sağladığını belirtmişlerdir.

SONUÇLAR

1.Nicel Verilere İlişkin Sonuçlar

Bu çalışmada yetişkinlerin %88'inin dönüştürücü öğrenme deneyimi yaşama potansiyeline sahip oldukları görülmektedir. Bulgular, Wansick (2007) ve Şahin İzmirli (2012) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bu durum yetişkinlerin, günümüzdeki teknolojik, kültürel, sosyal ve ekonomik değişimlere adapte olabilmek için dönüşümü daha kolay kabullendikleri şeklinde yorumlanabilir.

Eğitim programlarına katılan yetişkinlerin sadece %25.3'ü katıldıkları eğitim programı sebebiyle dönüşüm yaşamıştır. Bu alanda yapılan diğer araştırmalar incelendiğinde yetişkinlerin dönüşüm yaşama oranlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Örneğin; King (2009) tarafından yapılan araştırmada katılımcıların %37.3'ünün eğitim programı kapsamında dönüşüm yaşadıkları tespit edilmiştir. Şahin İzmirli (2012) tarafından yapılan araştırmada ise katılımcıların %31.48'inin eğitim programı kapsamında dönüşüm yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların yaşadıkları dönüşüm, Mezirow'un on dönüşüm aşamasına göre incelendiğinde; elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan kişilerin %40.3'ünün katıldıkları eğitim programı sonrasında hiçbir dönüşüm aşamasında olmadığı, %16.7'sinin onuncu aşama olan bütünleştirme aşamasında ve %13.4'ünün ise birinci aşama olan ikileme düşme aşamasında olduğu belirlenmiştir. Diğer aşamalarda olduğunu belirten katılımcı sayıları ise oldukça azdır. Katılımcıların farklı dönüşüm aşamalarında bulunmalarının sebebi; farklı seviyelerde dönüşüm yaşama potansiyeline sahip olmaları veya bazılarının bazı aşamaları deneyimlemeden sonraki aşamalara geçiş yapmaları olabilir. Farklı dönüşüm aşamalarında bulunan katılımcıların oranının düşük olması ve katılımcıların %40.3'ünün hiçbir dönüşüm aşamasında bulunmadığını belirtmesinin sebebi ise eğitim programlarının içeriğinin veya eğitmenlerin dönüşüm ve değişimi sağlamakta yetersiz kalmasına bağlanabilir.

Araştırma sonuçlarına göre eğitim programına katılan yetişkinlerin dönüşümlerini kolaylaştıran faktörlerin sırasıyla sınıfta verilen görevler (%86.2), kişiler (%76.7) ve yaşamda meydana gelen önemli değişiklikler (%37.1) olduğu görülmüştür. Şahin- İzmirli (2012), King (2004) ve Brock (2010) tarafında yapılan araştırma sonuçları bu bulguyu destekler niteliktedir. Sınıfta verilen görevler arasında yetişkinlerin eğitim programı kapsamında dönüşümünü en çok kolaylaştıran görevin sınıf etkinliği/alıştırması (%89) olduğu belirlenmiştir. Bu görevi, sırasıyla kişisel öğrenmenin değerlendirilmesi (%36), ilgi alanları hakkında sözel olarak tartışmak (%35), sınıf/grup projeleri (%34) ve derin, yoğun düşünme görevleri (%33) takip etmiştir. Brock (2010) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre de sınıf etkinliği/alıştırması dönüşümü ve değişimi kolaylaştıran faktörler arasında birinci sıradadır. Feriver Gezer (2010) tarafından yapılan araştırmada ise ilk sırada 'ilgi alanlarınız hakkında sözel olarak tartışmak' maddesi yer almaktadır. King (2004) tarafından yapılan araştırmada da ilk sırada tartışma etkinlikleri yer almıştır. Bu durum, araştırmalara katılan yetişkinlerin farklı eğitmenler tarafından eğitilmesinden ve her eğitmenin sınıf içerisindeki tutumlarının farklı olmasından kaynaklanabilir.

Eğitim programlarına katılan yetişkinlerin eğitim aldıkları kurumda en çok yaşadıkları deneyimler sırasıyla eğitmen desteği (%74.1), sınıf etkinliği/alıştırmaları (%60.8) ve sınıf arkadaşlarının desteğidir (%41.5). Alanyazında; eleştirel düşünme, öz değerlendirme, günlük yazma, yazma etkinlikleri ve geleneksel olmayan öğrenme etkinlikleri dönüştürücü öğrenme sürecini kolaylaştıran sınıf etkinlikleri arasında sayılmaktadır (King, 2009). Bulgulardan elde edilen sonuçlara bakıldığında katılımcıların eğitim kurumlarında bu sınıf etkinliklerini deneyimleme oranı oldukça azdır. King (2009), Şahin İzmirli (2012) ve Feriver Gezer (2010) tarafından yapılan araştırmalar bu bulguyu destekler niteliktedir. Eğitmenlerin dönüştürücü öğrenmeyi kolaylaştıran etkinliklere çok fazla yer vermeyip alışılmış yöntemlere göre eğitimleri devam ettirmeleri ve klasik eğitmen rollerinden ayrılmamaları yetişkinlerin büyük çoğunluğunun dönüştürücü öğrenme deneyimi yaşama potansiyeline sahip olmasına rağmen eğitim kapsamında dönüşüm yaşayan yetişkinlerin oranının az olmasına sebep olabilmektedir.

2.Nitel Verilere İlişkin Sonuçlar

Yetişkinlerin dönüşüm yaşadıkları alanlar

Eğitim programlarına katılan yetişkinlerin %29.3'ü bakış açılarında değişim olduğu ifade etmişlerdir. Örn: *"Olaylara bakış açım değişti. Aynı olayla ilgili farklı yönleri görebildim."*

%26.82'si beceri kazanmıştır. Örn: *"Konuşmalarım daha düzgün olmaya başladı. Kelimeleri etkili kullanabiliyorum"* ifadesiyle konuşma becerilerinin geliştiğini ifade etmiştir. *"Çocuğumla daha iyi iletişim kurabildiğimi gördüğümde aslında iletişim şeklimin değiştiğini fark ettim."* ifadesiyle iletişim becerilerinin geliştiğini dile getirmiştir.

%14.63'ü özgüven kazanmıştır. Örn: *"Bilgisayar kursuna başladıktan sonra uygulama yaptıkça kendime güvenmeye başladım"* *"Dil eğitimi alıyorum. Yapamayacağımı düşünerek başladığım bu eğitime katıldıktan sonra kendime güvenim geldi."*

%17.07'sinin mutlu olmuş ve kendilerini daha huzurlu hissetmişlerdir. Örn: *"Atölye çalışmalarında yaptığım ürünler beğenildikçe mutlu oluyordum."* *"Kursta iken tüm yorgunluğumu ve gerginliğimi unutuyorum. Normal hayattan kaçış gibi oluyor benim için. Kendimi iyi hissediyorum"*

Eğitim kurumunda yaşanan ve yetişkinin dönüşümünü kolaylaştıran faktörler

Katılımcıların %82.45'i ise sınıfta verilen görevin kendilerindeki dönüşümü sağladığını belirtmişlerdir. Örneğin; *"İşimle ilgili örnek çalışmalar yaptığımızda çok zorlandığım işleri kolaylıkla yapabildiğimi gördüm"* şeklinde ifade etmiştir. Bir başka katılımcı ise *"Bilgisayar kullanmaktan korkarken artık verilen görevi yapabildiğimi gördüm ve cesaretlendim"*

Katılımcıların %28.07'si eğitmen desteğini belirtmiştir. Örneğin ; *"Eğitmenin sınıfta verdiği örnekler sonucu kendi hareketlerimi düşündüm ve değiştirmeye karar verdim."* şeklinde ifade etmiştir. Bir başkası *"Eğitmenin anlattıkları ve başarı hikâyeleri"*

%24.56'sı sınıf arkadaşlarının desteğinin dönüşümlerinde etkili olduğunu söylemişlerdir. Örn: *"Yeni arkadaş çevremle yaptığımız çalışmalar ve geçirdiğimiz hoş vakit"* şeklinde yanıt vermiştir. Diğer bir katılımcı ise sınıf arkadaşından gördüğü desteği *"Atölyedeki ilk çalışmalarımız çok iyi değildi ama sonra daha iyisini yaptıkça beğenilmeye başladı ve bir tanesini sınıf arkadaşım satın almak istedi ve bu beni çok mutlu etti."* ifadesiyle belirtmiştir.

Öneriler

- Yetişkinlere yönelik eğitim programlarının içerikleri; dönüştürücü öğrenmeyi kolaylaştıran eleştirel düşünme, öz değerlendirme, tartışma, yazma etkinliklerini ve geleneksel olmayan öğrenme etkinliklerini kapsayacak şekilde güncellenebilir.
- Eğitmenler, katılımcılara daha fazla destek sağlayabilir; değişim ve dönüşüm konusunda katılımcıları cesaretlendirebilir. Eğitmenler, aynı sınıftaki katılımcıların birbirine daha fazla destek olmasını sağlayabilir.
- Sınıf içi yapılan etkinlikler veya araştırmalar artırılabilir.
- Eğitim programı kapsamında verilecek ödevler ve sınıf içi etkinlikler belirlenirken Dönüştürücü Öğrenme Kuramı dikkate alınabilir. Böylece katılımcıların dönüşüm ve değişim yaşama oranı artırılabilir.
- Katılımcılarla, eğitim programı sonucunda elde edecekleri kazanımlar paylaşılarak katılımcıların eğitim sonunda değişim göstermeleri beklenen alanlarla ilgili farkındalık kazanmasına imkân sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Adapted, H. C. (2004). Philosophy, role of adult educators and learning. *Journal of Transformative Education*, 2(3), 204-214.

Akçay, C. (2012). Dönüşümsel öğrenme kuramı ve yetişkin eğitiminde dönüşüm. *Milli Eğitim Dergisi*, 196, 5-18.

Bogdan, R. C & Biklen, S. K. (2003). *Qualitative research for education: An introduction to theories and methods* (4. Baskı.). New York: Pearson Education.

Brock, S. E. (2007). *Reported transformational learning experiences of undergraduates in business school*. Yayınlanmamış doktora tezi, New York University, Newyork.

Brock, S. E. (2010). Gender Equality for Learning Leadership in Undergraduate Business Schools. *Advancing Women in Leadership Journal*, 30(9). EBSCOHOST veri tabanından 23.12.2015 tarihinde alındı.

Brookfield, S. (1986). *Understanding and facilitating adult learning*. San Francisco: Josey Bass Publications.

Bülbül, S. (1991). *Halk eğitime giriş*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi.

Drucker, P. F. (1996). *Yeni Gerçekler*. (Çev. B. Karanakçı). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Duman, A. (2007). *Yetişkinler eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Ütopya.

Field, J. (2010). Lifelong Learning. İçinde P. Peterson, E. Baker ve B. McGaw (Eds) *International Encyclopedia of Education* (3. Baskı). Oxford, England: Elsevier Science Ltd.

Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2003). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill.

Feriver Gezer, Ş. (2010). *Sürdürülebilirliğin hizmet içi eğitim ile okul öncesi eğitime entegre edilmesi: Dönüştürücü öğrenmeye yönelik bir çaba*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Glisczinski, D. J. (2007). Transformative higher education: A meaningful degree of understanding, *Journal of Transformative Education*, 5(4), 317-328.

Glisczinski, Daniel J. (2008). *Transformative College Curriculum*.

<http://www.d.umn.edu/~dglisczi/Glisczinski/GlisczinskiTransformCurriculum.pdf> adresinden 27.08.2015 tarihinde alındı.

Gültekin, G. G. (2007). Yetişkin eğitimi bilimi ışığında mesleki eğitim. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 2(1), 1-14.

http://www.newwsa.com/download/gecici_makale_dosyalari/NWSA-26-104-2.pdf adresinden 03.03.2015 tarihinde alındı.

Güvercin, G. ve Seçkin, O. (2009). Yetişkin öğrenme kuramının değişen manzarası. İçinde A. Yıldız ve M. Uysal (Ed.), *Yetişkin eğitimi* (s. 105-126). İstanbul: Kalkedon.

Herod, L. (2002). *Adult learning from theory to practice*.

http://learn.coleggwent.ac.uk/pluginfile.php/86374/course/section/7450/adult_learning.pdf adresinden 27.05.2015 tarihinde alındı.

King, K. P. (2004). Both sides now: Examining transformative learning and professional development. *Innovative Higher Education*, 29(2), 155-174.

King, K. P. (2009). *Handbook of the evolving research of transformative learning* (10. Edition). Charlotte, NC: Information Age Publishing, Inc.

Kitchenham, A. (2008). The evolution of John Mezirow's transformative learning theory. *Journal of Transformative Education*, 6(2), 104-123.

Knowles, M. S. (1996). *Yetişkin öğrenenler, göz ardı edilen bir kesim*. Çeviren: Serap Ayhan, Ankara: Ankara Üniversitesi.

Merriam, S. B.; Caffarella, R. S. ve Baumgartner, L. (2007). *Learning in adulthood a comprehensive guide* (3.Baskı). San Francisco: Jossey Bass.

Merriam, S. B. (2013). Yetişkin öğrenme kuramının değişen manzarası. İçinde A. Yıldız ve M. Uysal (Ed.), *Yetişkin eğitimi kuramdan uygulamaya*. (2. Baskı) (s. 105-126). İstanbul: Kalkedon.

Mezirow, J. (1991). *Transformative dimensions of adult learning*. San Francisco: Jossey-Bass.

Mezirow, J. (1994). Understanding Transformation Theory. *Adult Education Quarterly*, 44(4), 222-232.

Mezirow, J. (1996). Contemporary paradigms of learning. *Adult Education Quarterly*, 46(3), 158-172.

Mezirow, J. (1997). Transformative learning: Theory to practice. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 1997(74), 5-12.

Mezirow, J. (2000). Learning to think like an adult: Core concepts of transformation theory. İçinde J. Mezirow (Ed.), *Learning as transformation: Critical perspectives on a theory in process* (s. 3-33). San Francisco: Jossey-Bass.

Mezirow, J. & Taylor, E. W. (Ed.). (2009). *Transformative learning in practice. Insights from community, workplace, and higher education*. San Francisco: Jossey-Bass.

Miser, R. (2002). Küreselleşen dünyada yetişkin eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1), 56.

O'Sullivan, E. (2003). Bringing a perspective of transformative learning to globalized consumption. *International Journal of Consumer Studies*, 27(4). 326–330.

Penirci, G. (2014). *Yetişkin eğitimi kurslarının yetişkin eğitimi ve Yetişkin öğrenen ilke ve özelliklerine göre incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Ankara.

Sayılan, F. (2013). Jack Mezirow ve dönüştürücü öğrenme kuramı. İçinde A. Yıldız ve M. Uysal (Ed.), *Yetişkin eğitimi kuramdan uygulamaya*. (2. Baskı) (s. 161-175). İstanbul: Kalkedon.

Şahin İzmirli, Ö. (2012) *Dönüştürücü öğrenme kuramı açısından öğretmen adaylarının bilgi ve iletişim teknolojileri entegrasyonu uygulamaları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

TEAL (Teaching Excellence in Adult Literacy). (2011). *Adult learning theories*. https://teal.ed.gov/sites/default/files/Fact-Sheets/11_%20TEAL_Adult_Learning_Theory.pdf adresinden 07.09.2015 tarihinde alındı.

Wansick, J. (2007). *Transformative learning in online courses*. (Yayınlanmamış doktora tezi). <http://digital.library.okstate.edu/etd/umi-okstate-2186.pdf> adresinden 04.01.2016 tarihinde alındı.

Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). İstanbul: Seçkin.